

fellelhető Bod Péternél **egyházfiak** alakban (Az eklézsia javai légyenek az eklézsia és **egyházfiak** szabadságokban, nem az esperest és pap disposi iójában). Ez utóbbi adat látszólag igazat ad azoknak, akik, mint az előbb említett elnök, az **egyházfik** mellett épen azért kardoskodnak, mert szerintök az **egyházfiak** az egyház tagjait, a hiveket jelentik. Ha pusztán elméleti szempontból nézzük a kérdést, ebben az érvelésben van némi igazság, gyakorlatilag azonban az egyháztagekat nem szoktuk **egyházfiak**-nak nevezni és így félreértésről alig lehet szó.

Az itt kifejtetteket összefoglalva a következőket mondhatjuk: Az **egyházfi** köznévi régi nyelvünkben csak **egyházfiak** alakban fordulhatott elő, de kétségtelenül keletkezett utóbb **egyházfik** változata is. Hogy mikor, adatok hiányában nem tudom megmondani. Ma mind a két alak használatos; nyelvhelyességi szempontból tehát egyik sem ajánlhatóbb a másikkál.⁴

Az egyházi törvény vitája és a végleges szöveg megállapítása alkalmával a legyőzött párt felemlíthette volna még a **bazafi**: **bazafiak**, **királyfi**: **királyfiak**, **világi**: **világiak** példáját is. Így talán nem mérgesedett volna el a vita és a szövegbe nyugodtan bekerülhetett volna akármelyik alak. Magából az esetből pedig az a tanulság, hogy nem minden kérdést lehet a nyelvhelyesség terén sem vitával és szavazással megnyugtató módon elintézni. Sőt a kérdés **nyelvtörténeti** ismerete nélkül egyáltalában nem is lehet.

Szta.

Várnók és társai.

A mult alkalommal szóvá tettem az ikes igeragozás pusztulását és ezzel kapcsolatban rámutattam arra, hogy bármennyire is sajnáljuk, ennek a ragozásnak a sorsa meg van pecsételve. Minthogy megszűnt külön jelentés hordozója lenni, természetyszerűen kihalt, illetőleg kihalóban van (vö. Erdélyi Múzeum XLIII, 256—60.). Igeragozásunknak azonban nem ez az egyetlen vesztesége. Ezek közül most egyről, a tárgyas igeragozás **várnók** alakjának sorsáról szeretnék egyet-mást elmondani.

Újabbán a köznyelvben mind gyakrabban tapasztalható az, hogy a **várnók** alakot az alanyi ragozás **várnánk** alakjával helyettesítik. Ilyen mondatokat hallhatni: **Szeretnének** (helyesen: **szeretnők**) megvenni a könyvet. Majd **mejlátnánk** (helyesen: **mejlátnók**) ennek a következményeit. **Várnánk** (e helyett: **várnók**), hogy jöjjetek el stb. Kétségtelen, hogy ezekben az esetekben a **szeretnének**: **szeretnők**, **mejlátnánk**: **mejlátnók**, **várnánk**: **várnók** igealak-párból mindenik első tag a második kiszorítására tör. Ha nyelvtörténeti szempontból vizsgáljuk a kérdést, a tárgyas ragozásban eredetileg csak a **várnók** volt meg, ma azonban már nemcsak az élő nyelvben, de néha legjobb íróink műveiben is az alanyi ragozásból a tárgyas ragozás területére is átkerült **várnánk** alakkal találkozunk. Pedig Vörösmarty még így ír: Mintha újra **hallanók** a pusztán A lázadt

⁴ Érdekes még megjegyezni, hogy **-fi** végű családneveink többszáma ilyen: **Drágfiak**, **Pálfiak**, de **Győröfiek**, **Kendefiek** stb. Itt azonban nyilvánvalóan mind az **-a-**, mind az **-e-** kötőhangzó; a mélyhangú családnévhez mélyhangú, a magashangúhoz pedig ugyanolyan kapcsolóhang járul.

ember vad keserveit (A vén cigány). — Arany „Családi kör“-ében is ily sort olvasunk: Mért ne *fogadnók* be, ha tanyája nincsen.

Az erdélyi nyelvjárásokban, különösen pedig a székelyben a *-nók*, *-nők* végződést még nem váltotta fel a *-nánk*, *-nénk*. Éppen azért nem ártana, főként nekünk, erdélyieknek öntudatosítanunk az alanyi ragozás többes-szám első személyének *várnánk*, és a tárgyias ragozás ugyanilyen alakjának *várnók* formája közötti különbséget. Ezen a ponton nem érzem jogosnak azt az ellenvéleményt, amelyet Nagy J. Béla azokkal mondat, akik ezt az újabb nyelvszokást védelmezik (Magyarosan IV, 12). E szerint minthogy a tárgyias igeragozás úgy sem teljes, ebbe az újabb alak-szegényedésbe is belenyugodhatunk. A tárgyias igeragozás nyelvünk rendszerének olyan alapvető sajátysága, mely ma is bizonyos meghatározott jelentés kifejezésére hivatott. Így e kérdésben nem lehet ugyanarra az álláspontra helyezkednünk, mint a jelentés nélküli alakotani sajátyságként megmaradt, de kivésző-félben levő ikes ragozás esetében.

Szta.

Dsida Jenő.

Alig két éve annak, hogy Dsida Jenő az akkori nyelvművelő mozgalomtól, a maga különlegesen fejlett nyelvérzékétől és a sajtónkban tükröződő ugyancsak különleges nyelvérzék-romlás fenyegető veszedelmének belátásától ösztönöztetve, a Keleti Ujság hasábjain nyelvművelő munkába kezdett. E nyelvművelő munka azért mutatkozott olyan rendkívül jelentősnek, mert mint az erdélyi magyarság legtekintélyesebb, legkomolyabb sajtószervének egyik szerkesztője, nagyon sokat tehetett nemcsak a nyelvhelyességi kérdések elvi tisztázása, de magának az ujság nyelvének ellenőrzése és tisztogatása érdekében is. Még senki fel nem vette a Dsida kezéből kihullott tollat, hogy folytassa azt a munkát, amelyet ő nagy lend lettel kezdett, de amelyet sír felé hajló teste gyöngeségében vergődve, később csak lanyhultan folytathatott. Fájdalmasan jóleső érzés most egy pillanatra újra felidézni annak emlékét, akivel a nyelvművelés kérdésében éppen ez általunk meg nem értett lanyhulás miatt elvi szempontból nézeteltérésünk is támadott.

Még fájtak a vitában kapott és adott sebek, még nem is láthatta rövidéletű munkájának ízes gyümölcseit, és máris virágokat kellett ültetni az egyetlen, komoly újságíró-nyelvművelő sírjára.

Temetésén nem lehettem jelen, Ezért csak most és *így* teszem le sírjára folyóiratunk nyelvművelőinek nevében az emlékezés késő-őszi koszorúját.

Szta.